

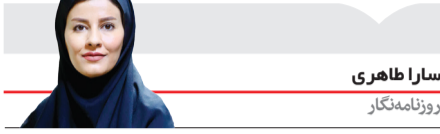

دانشگاه

عضو شورای تحول معاونت علوم، مهندسی و کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

دانشگاه‌آزاد می‌تواند انتظار تحول در آموزش را برآورده کند

طرح پایش باعث شد رویکرد تحولی در دانشگاه شکل اجرایی به خود بگیرد

سارا طاهری

روزنامه‌نگار

«در زمینه مسائل آموزشی ما واقعا احتیاج داریم به تحول.» این تأکید مقام معظم رهبری در سخنرانی ایشان به‌مناسبت سی‌ویکمین سالگرد رحلت امام‌خمینی (ره) است. طی چند سال اخیر موضوعات تحولی متعددی از سوی معظم له مطرح شده که منشأ برخی تحولات و نونگری‌هایی در کشور شده است. یکی از مباحثی هم که این روزها از سوی ایشان مطرح شد بحث تحول در مسائل آموزشی کشور بود؛ موضوعی که از دیدگاه ایشان یکی از نیازهای اصلی این‌روزهای کشور است. موضوعی که البته در سال ۹۶ با ابلاغ سند تحول بنیادین در آموزش‌وپرورش به آن توجه شد، اما مثل بسیاری از مسائل دیگر به پوته فراموشی سپرده شد. متأسفانه حالا بعد از گذشت مدت زیادی هنوز در جامعه علمی کشور اتفاق ویژه‌ای برای تحول در آموزش رخ نداده است.

کارشناسان آموزش عالی کشور معتقدند سیر تحولات علمی در دنیا به گونه‌ای است که اگر مجموعه برنامه‌های آموزشی ما نتوانند خود را با آن تطبیق دهند، از تحولات علمی دنیا عقب خواهند ماند. بنابراین قطعاً نیاز به تحول در آموزش عالی موضوعی است که نمی‌توان آن را نادیده گرفت.

دانشگاه آزاد اسلامی نیز در دوره مدیریت جدیدش برای رسیدن به این هدف یعنی تحول در آموزش تلاش می‌کند. به‌طور مثال این دانشگاه در رویکرد جدید خود تلاش دارد تا فعالیت‌هایش براساس نیازها، مقتضیات، چالش‌ها و مساله‌محور باشد. موضوعی که می‌تواند به تحول علمی کشور کمک کند. احسان شکوری، عضو شورای تحول معاونت علوم، مهندسی و کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» از نقش دانشگاه آزاد اسلامی برای تحول علمی و در اس آن تحول در آموزش کشور سخن می‌گوید. به گفته او طرح پایش که در دانشگاه اعمال شده یکی از اولین و مهم‌ترین گام‌هایی بوده که باعث شده رویکرد تحولی در دانشگاه شکل اجرایی به‌خود بگیرد و پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌ها از حالت تئوریک و غیرکاربردی خارج شده و بیشتر به نیازها و مسائل روز جامعه معطوف شود.

مشروح این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید.

۱۱۱

مقام معظم رهبری در ۱۴ خرداد امسال و سخنرانی تلویزیونی‌شان به‌مناسبت سی‌ویکمین سالگرد رحلت امام‌خمینی (ره) تحول در مسائل آموزشی کشور را یکی از نیازهای اصلی این‌روزها دانستند؛ در شورای تحول دانشگاه آزاد چه میزان به بحث تحول در مسائل آموزشی توجه شده است؟

براساس اسناد بالادستی مثل سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها، نقشه جامعه علمی کشور و سند چشم‌انداز ۲۰ ساله تکلیف شده یک سری از معیارهای تحول و پیشرفت کشور در حوزه آموزش عالی دیده شده است؛ به همین ترتیب بیانیه گام دوم انقلاب. کاری که در شورای تحول دانشگاه آزاد اسلامی انجام دادیم این بود که با مرور اسناد بالادستی وظایفی که به دانشگاه‌ها تکلیف شده بود را به‌طور کامل شناسایی کردیم و در حوزه آموزش، پژوهش و برنامه‌ریزی درسی آن را اعمال کردیم. در سند تحول دانشگاه نیز براساس تقسیم‌بندی‌ای که صورت گرفته فعالیت‌ها انجام شده است.

نیازمند تحول و بازنگری در برنامه‌ها و رویکردمان هستیم به اعتقاد شما با توجه به شرایط امروز آکادمیک کشور نیازمند تحول در آموزش عالی هستیم؟

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب فرمودند جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ. این موضوع مستلزم تلاش بی‌وقفه و همه‌جانبه در عرصه‌های علمی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی است. دانشگاه آزاد اسلامی نیز که به‌عنوان یکی از دستاوردهای بزرگ نظام جمهوری اسلامی محسوب می‌شود در مسیر پیشبرد اهداف آموزشی کشور وظیفه بزرگی را در بین دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی برعهده دارد. بنابراین با توجه به اینکه در بیانیه گام دوم

انقلاب تأکید شده است که برای جهاد بزرگ یعنی ساختن ایران اسلامی بزرگ نیاز به تلاش در عرصه علمی و فرهنگی است مسلماً دانشگاه‌ها در این میان نقش بزرگی داشته و برای این رسالت و مسئولیت باید تلاش کنند. دو مورد برای ما به‌عنوان رسالت‌های دانشگاه آزاد اسلامی بسیار مهم است. ابتدا اینکه بیانیه گام دوم انقلاب را می‌توان به دو فاز تقسیم‌بندی کرد. در بخش اول مقام معظم رهبری دستاوردها و پیشرفت‌های علمی کشور را به‌عنوان دومین مورد از برکات هفتگانه انقلاب اسلامی ذکر کردند. این موضوع نشان‌دهنده اهمیت بحث دستاوردها و پیشرفت‌های علمی است. در بخش دوم بیانیه گام دوم انقلاب توصیه‌های مقام معظم رهبری برای دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی در مسیر ۴۰ ساله دوم انقلاب اسلامی است. در این توصیه‌های هفتگانه توجه به مقوله علم و پژوهش به‌عنوان نخستین توصیه ذکر شده است. این موضوع نشان می‌دهد که اگر ما بخواهیم در این مسیر به‌دروستی گام برداشته و نقش خود را برای رسیدن به اهداف علمی و فرهنگی و درنهایت اقتصادی کشور ایفا کنیم، نیازمند این هستیم که تحول و بازنگری در برنامه‌ها و رویکرد خودمان ایجاد کنیم تا بتوانیم هم با مقتضیات زمان خود را تطبیق دهیم و هم از فرصت‌هایی که در این مسیر برای ما ایجاد می‌شود بهره‌برداری درست داشته باشیم.

بازنگری در مسیر دانشگاه آزاد توسط شورای تحول
بر این اساس شورای تحول در معاونت علوم، مهندسی و کشاورزی ایجاد شد تا بتواند اولاً یک بازنگری در مسیری که در عمر دانشگاه آزاد ایجاد شده داشته باشد و دوماً برنامه‌ها را به‌روزرسانی کند. این به‌روزرسانی با توجه به شرایط و نیازهای روز کشور، تغییر نگرش مردم، بحث پیشرفت‌های تکنولوژیک صورت گرفته و تغییر در روند آموزش مثل پررنگ‌تر شدن بحث آموزش مجازی و... در دنظر گرفتن همه این موارد بتوانیم تحولی رخ داده و این تحول را از ذیل سرفصل‌های علوم، مهندسی و کشاورزی ایفا کنیم.

باید به‌صورت یکپارچه، همگرا و با سرعت یکسان گام برداریم

ارکان مختلف آموزش عالی چگونه باید در این تحول دخیل شوند تا شاهد تحول و پیشرفت در فضای علمی کشور باشیم؟

با توجه به اینکه یکی از نکات مهم برای پیشرفت در کشور این است که همگی باید در یک مسیر و به‌صورت همگرا گام برداریم، بنابراین یکی از موارد بسیار مهم دنظر گرفتن اسناد بالادستی و سیاست‌های کلان تقسیم شده برای آینده کشور است. به‌عنوان مثال نقشه جامع علمی کشور و مهم‌تر از آن سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها که درحال حاضر مدنظر قرار

گرفته و تمام معاونت‌های دانشگاه مکلف شدند تا برنامه استراتژیک و سند راهبردی خود را براساس آن تدوین کنند باعث می‌شود که ما بدانیم چه هدف و چشم‌اندازی را درنظر گرفته‌ایم و برای رسیدن به این اهداف چه سیاست‌ها و استراتژی‌هایی را باید در پیش بگیریم. الان دوره‌ای نیست که دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی بخواهند به‌صورت جزایر جدا از هم عمل کنند بلکه همه ما باید به‌صورت یکپارچه و همگرا و در مسیری که برای ما پیش‌بینی و طراحی شده به‌صورت هماهنگ و با سرعت یکسان گام برداریم. علت هم مشخص است؛ چراکه اگر ناهمانگی وجود داشته باشد و حرکت برخلاف جریان باشد و تفاوتی بین سرعت حرکت دستگاه‌های مختلف وجود داشته باشد مسلماً به اهدافی که برای ما تعیین شده است، نخواهیم رسید.

حرکت به‌سمت مقاله‌محوری به‌نظام آموزشی کشور آسیب وارد کرد

در رتبه‌بندی اخیر سایمگو در تعداد مقالات یک رتبه و در ارجاع مقالات دورتبه صعود داشته‌ایم؛ این موضوع نشان می‌دهد که الان پیشرفت علمی اتفاق افتاده است، اما متأسفانه این پیشرفت علمی را نمی‌توان در زندگی مردم با ابعاد مختلف اقتصادی کشور مشاهده کرد. با توجه به تأکیدات مقام معظم رهبری در بحث تحول عملی فکر می‌کنید علاج این موضوع چیست و چقدر به دانشگاه‌ها برمی‌گردد؟

رتبه‌بندی‌هایی که برای موسسات آموزش عالی و دانشگاه‌ها اعلام می‌شود، براساس شاخص‌های بین‌المللی شامل تعداد مقالات، تعداد ارجاعات، تعداد انتشارات کتاب و... است. یکی از آسیب‌هایی که در سال‌های گذشته به‌نظام آموزش عالی کشور وارد شد حرکت به‌سمت مقاله‌محوری و مقاله‌نویسی درحوزه‌هایی بود که نیاز روز کشور نبود. مقاله‌هایی انتشار پیدا کرد که شاید مخاطب اصلی آن موسسات، کمپانی‌ها و شرکت‌های خارجی بودند تا اینکه بیشتر بخواهند نیاز داخلی کشور را مرتفع کنند.

نیاز محور کردن آموزش و پژوهش مشکلات آموزش را حل می‌کند
یکی از موارد مهمی که باعث می‌شود این پیشرفت علمی بتواند مشکلات ما را حل کند، همین بحثی است که دکتر طهرانچی، ریاست دانشگاه آزاد اسلامی مطرح کردند که همان چالشی کردن، مساله‌محور کردن و نیازمحور کردن آموزش و پژوهش است. به‌عبارتی آموزش و پژوهش را براساس نیاز داخلی تدوین و طراحی کرده و آموزش‌هایی را صورت دهیم که مشکلی را از دستگاه‌های مختلف کشور حل و به اقتصاد کشور کمک کند. اگر این اتفاق بیفتد، یعنی در گام اول پژوهش محور کردن آموزش و در گام دوم مساله‌محور

کردن پژوهش اتفاق بیفتد و پژوهش‌ها به‌سمت کاربردی شدن و براساس نیازها و مقتضیات مناطق مختلف کشور پیش برود، در آن صورت می‌توانیم ببینیم که پیشرفت‌های علمی در داخل کشور نمود عینی نیز پیدا کرده است.

درحال حاضر اولویت‌های دانشگاه آزاد اسلامی در این راستا چیست؟

براساس اسناد بالادستی مواردی به‌عنوان ارزش‌های بنیادین برای ما درنظر گرفته شده است؛ به‌طور مثال حفظ فضای انقلابی و اسلامی برای دانشگاه، عدالت‌محوری و گسترش عدالت آموزشی درمناطق مختلف کشور، ترویج ارزش‌های معنوی و اسلامی، ایجاد آزاداندیشی و تبادل آرا و تضارب افکار، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی دانشگاه به انتظارات ذی‌نفعان (دانشجویان، کارمندان و اعضای هیات علمی و سایر افراد جامعه) مرجعیت و مقبولیت علمی در عرصه‌های ملی و بین‌المللی، جهاد علمی و تولید علم نافع، تقویت خلاقیت و نوآوری در آموزش و پژوهش و پرورش استعدادها، تعامل فعال و الهام‌بخش با محیط جهان و... این موارد می‌تواند به‌عنوان اولویت‌ها برای ما درنظر گرفته شود تا براساس آن بتوانیم چشم‌انداز و اهداف خود را برای تحول علمی تدوین کنیم.

دانشگاه آزاد اسلامی می‌تواند به‌عنوان یک نمونه برای اجرای ایده‌های تحولی مطرح‌شود پیشرفت علمی و آموزش می‌تواند از دانشگاه آزاد اسلامی نمونه و پایلوت اقداماتی را برای اجرای ایده‌هایی تحولی انجام دهد. به‌نظر شما دانشگاه آزاد اسلامی می‌تواند این انتظار را برآورده کند؟

با توجه به رویکرد جدید مدیریتی که در دانشگاه آزاد اسلامی اعمال می‌شود که فعالیت‌های دانشگاه براساس نیازها، مقتضیات، چالش‌ها و مساله‌محور باشد و با توجه به اینکه مجموعه دانشگاه آزاد اسلامی از انسجام بیشتری نسبت به سایر موسسات آموزش عالی برخوردار بوده و به‌عبارتی پراکنده نیست، بنابراین با اعمال رویکرد جدید مدیریتی و پیاده‌سازی سند تحولی و برنامه استراتژیک و مهم‌تر از آن سند اسلامی شدن دانشگاه می‌شود گفت دانشگاه آزاد اسلامی می‌تواند این انتظار را برآورده کند. به‌عنوان مثال طرح پایش که در دانشگاه اعمال شده یکی از اولین و مهم‌ترین گام‌هایی بوده است که باعث شده رویکرد تحولی در دانشگاه شکل اجرایی به‌خود بگیرد و پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌های ما از حالت تئوریک و غیرکاربردی خارج شده و بیشتر به نیازها و مسائل روز جامعه معطوف شود.

شورای اسلامی شدن و شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز

در این زمینه حرکت‌هایی را آغاز کرده‌اند. فکر می‌کنید این حرکت‌ها کفایت می‌کند یا خیر؟

شورای اسلامی شدن دانشگاه‌ها و شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان نهادهای سیاستگذار متولی تدوین اسناد بالادستی هستند که سیاستگذار امور آموزش عالی ما هستند. به‌طور مثال نقشه جامع عالی کشور یکی از خروجی‌های خوب شورای عالی انقلاب فرهنگی بوده است. براساس این اسناد بالادستی تمام دستگاه‌ها، دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور مکلفند براساس این اسناد بالادستی برنامه استراتژیک خود را تدوین کرده و در این مسیر گام بردارند تا درنهایت به اهداف متعالی که در اسناد بالادستی در آن قیدشده دست پیدا کنند. شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای اسلامی شدن دانشگاه‌ها درحقیقت وظیفه ریل‌گذاری این مسیر را برای دانشگاه‌های مختلف برعهده دارند. این که این حرکت با چه سرعت و شتابی پیش برود به مدیریت و درایت آن دانشگاه و دستگاه خاص برمی‌گردد. خوشبختانه دانشگاه آزاد اسلامی با مدیریت جدید خود نسبت به سایر مجموعه‌ها و موسسات آموزش عالی باسرعت بیشتری حرکت می‌کند.

۱۰ تشکیل کمیته

در شورای تحول دانشگاه آزاد اسلامی

شورای تحول معاونت علوم، مهندسی و کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی چه زمانی تشکیل شد و چه هدفی را دنبال می‌کند؟ نتایج کار این شورا را چه زمانی می‌توان دید؟

بعد از انتصاب دکتر علمائی به‌عنوان معاون علوم، مهندسی و کشاورزی، شورای تحول نیز در این معاونت تشکیل شد. تاکنون حدود ۳۰ جلسه بین اعضای اصلی شورا تشکیل شده است؛ تاکنون پیش‌نویس سند تحول راهبردی در علوم، مهندسی و کشاورزی تدوین شده که برای ابلاغ و اظهارنظر برای ریاست دانشگاه ارسال شده است که درصورت تصویب این سند به‌عنوان مانیفست و برنامه عملکردی کمیته‌های تحولی ما خواهد بود. همچنین یک سمینار با حضور نخبگان دانشگاه برگزار و بحث تحول به آنها ابلاغ شده است. این افراد کسانی هستند که قرار است در کمیته‌های تحولی شورا فعال باشند. کاری که در این شورا انجام دادیم، این بوده که مجموعه تکالیفی که در اسناد بالادستی شامل سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها، سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، نقشه جامع علمی کشور و بیانیه گام دوم انقلاب به دانشگاه‌ها تکلیف شده کاملاً مشخص و برای رسیدن به آن اهداف سیاست‌های موردنظر تدوین و اقدامات اجرایی برای ما مشخص شده است. درنهایت براساس چالش‌ها و مشکلات روز دانشگاه ۱۰ کمیته انتخاب و تعریف شده‌اند که مجموعه وظایف، سیاست‌ها و تکالیف بین این ۱۰ کمیته تقسیم شده است.

این ۱۰ کمیته شامل چه کمیته‌هایی است؟

این ۱۰ کمیته شامل بازمهندسی و آمایش آموزش عالی، بازنگری امور و فرآیندهای امور آموزشی، بازنگری امور و فرآیندهای امور پژوهشی، هدایت و بازنگری برنامه‌های آموزشی و درسی است. کمیته پنجم امور و هیات علمی است که هم شامل ارتقا و توانمندسازی آنها و هم رسیدگی به امور هیات علمی است. کمیته ششم سیاستگذاری و امور راهبردی خواهد بود و کمیته هفتم هدفمندی و پیوستگی آموزش و پژوهش با نیازهای جامعه است که مورد تأکید ریاست دانشگاه آزاد اسلامی و جزء استراتژی‌های ذکرشده در اسناد بالادستی است. کمیته هشتم نیازهای اطلاع‌رسانی و امور رسانه‌ای مرتبط است. با توجه به بحث کرونا یکی از نیازهای روز کشور آموزش مجازی است، بنابراین در این کمیته تلاش شده تمام فعالیت‌ها به‌تدریج سامانه‌ای شود. کمیته نهم بهره‌گیری از تجارب ملی و جهانی است تا بتوانیم از تجربیات الگوهای موفق که با موازین اسلامی ما سازگاری دارد، استفاده و در کشور پیاده‌سازی کنیم. کمیته دهم نیز کمیته انتخاب، نظارت و ارزیابی واحدهای مجری است. ما برای پیاده‌سازی برنامه‌های خود باید یک سری واحدها را به‌عنوان پایلوت انتخاب می‌کردیم و برای پیاده‌سازی سیاست‌ها داخل واحدها نظارت و اجرا می‌کردیم. درحال حاضر این کمیته‌ها تعریف و اعضای آن مشخص شده و فعالیت‌های خود را آغاز کرده‌اند.

ترم آینده دانشجویان دندانبزشکی مجازی شد

دبیر شورای آموزش دندانبزشکی و تخصصی وزارت بهداشت از مجازی شدن آموزش ترم آینده دانشجویان دندانبزشکی خبر داد و گفت: «به احتمال زیاد ترم آینده دانشجویان جدیدالورود دندانبزشکی نیز از بهمن ماه شروع خواهد شد.» بهزاد هوشمند در گفت‌وگو با ایسنا، ضمن بیان این مطلب به تشریح جزئیات برنامه آموزشی دانشجویان رشته دندانبزشکی برای ترم آینده پرداخت و اظهار کرد: «آموزش دانشجویان دندانبزشکی در سطوح مختلف عمومی و تخصصی به صورت پلکانی با لحاظ تمامی جهات اعم از توزیع در خوابگاه‌ها و... انجام شد و آزمون‌های پایان ترم دانشجویان نیز به اتمام رسید و اغلب دانشکده‌های دندانبزشکی آزمون‌های خود را به شکل مجازی برگزار کردند.» وی تأکید کرد: «ما برای آزمون‌های عملی دانشجویان دندانبزشکی به‌گونه‌ای عمل کردیم که دانشکده‌ها الزامی برای حضور دانشجویان به‌منظور شرکت در این آزمون‌ها نداشته باشند. اما این آزمون‌ها به صورت پلکانی در دانشکده‌هایی که زیرساخت‌های لازم را داشتند، برگزار شد و شرایط به‌گونه‌ای مدیریت شد که کیفیت این آموزش‌ها افت نکند. ضمن اینکه بسیاری از این واحدها می‌توانند به شکل ناتمام برای ترم دانشجو نمره ثبت کنند.» دبیر شورای آموزش دندانبزشکی و تخصصی وزارت بهداشت خاطرنشان کرد: «ما حدوداً ۶ واحد برای ترم تابستانی دانشجویان دندانبزشکی پیش‌برنامه‌ریزی کردیم که دانشجویان می‌توانند در این کلاس‌ها ثبت‌نام کنند.» وی تأکید کرد: «در نیمسال پیش‌رو، برای دانشجویان دندانبزشکی کلاس‌های حضوری نداریم مگر اینکه شرایط از نظر شیوع کرونا تغییر کند، بنابراین واحدهای تئوری ما قطعاً به شکل مجازی ارائه خواهند شد و واحدهای عملی نیز حضوری و به شکل پلکانی ارائه می‌شوند.»

تاسیس رشته‌های جدید در زمینه فناوری نوظهور در دانشگاه علم و صنعت

جبارعلی ذاکری، رئیس دانشگاه علم و صنعت ایران در گفت‌وگو با فارس با تأکید بر اینکه پنجمین برنامه راهبردی این دانشگاه آغاز شده است، گفت: «دانشگاه علم و صنعت ایران برای حضور در مجامع به‌خصوص در راستای رسالت اجتماعی خود گام‌های خوبی را برای تأثیرگذاری در زندگی مردم برداشته است که می‌توان به توسعه گرایش‌های بین‌رشته‌ای در دانشکده‌های مختلف این دانشگاه و تاسیس رشته‌های جدید در راستای فناوری‌های نوظهور اشاره کرد.» وی افزود: «این دانشگاه در راستای پیشرفت علم و فناوری برای دهه‌های آینده با ایجاد رشته‌های جدید در زمینه فناوری نوظهور سرمایه‌گذاری کلانی انجام داده است. همچنین براساس برنامه راهبردی این دانشگاه وارد پنجمین برنامه راهبردی خود شده است. بوی ادامه داد: «این دانشگاه باهماهنگی شرکت‌ها و سازمان‌های مختلف دانشکده‌های جدیدی را در نیمسال بعدی تحصیلی افتتاح خواهد کرد، به‌طوری که درحال حاضر دانشگاه علم و صنعت دارای ۱۴ دانشکده و سه گروه مستقل است که در نیمسال تحصیلی جاری دو دانشکده دیگر به این دانشگاه اضافه خواهد شد.»

^[1] در این زمینه مسائل آموزشی ما واقعا احتیاج داریم به تحول

^[2] این تأکید مقام معظم رهبری در سخنرانی ایشان به‌مناسبت سی‌ویکمین سالگرد رحلت امام‌خمینی (ره) است